

Ovaj doksografički put ima ipak tu veliku prednost, da se pojedini problemi mogu cjelovito i pregledno obraditi, osobito oni, iz kojih oštro izbija veza kršćanske i stoičke etike.

Da se svim nesuglasicama ukloni, auctor označuje temeljne termine: etiku i kršćansku moralnu teologiju. Moralna filozofija ili etika je čista znanost razuma, koja uči, kako treba čovjek da žive i djeluje, da mu život bude suglasan sa razumom, koji je jedini izvor čisto naravnog ćudoreda. Vrelo naprotiv moralne teologije je objava i po vjeri osvijetljen razum, a cilj joj je vječni život. Sadržaj su joj nauke o ćudorednim zahtjevima vjere, a istodobno pruža motive za Bogu mio život. Etika se ne bavi nadnaravnim objavom, ali kako čovjek naravnim svjetlom razuma može po stvorenjima da Boga upozna, tako može ljudsko shvaćanje po sebi da pojmi i ćudoredne spoznaje naravnog reda, kao razliku dobra i zla, pravde i nepravde, te općenite ćudoredne pojmove i norme. Tako je i antička etika dosegla zaista zamjernu visinu, pak se u raznim moralnim pojmovima dovinula do pravog kršćanskog shvaćanja, i ako motivi nijesu bili čisto kršćanski. U dodiru sličnih pojmova valja naći i obilježiti granice između raniji kršćanskih teološko-moralnih principa i stoičkih etičkih načela. Budući pak da se često međusobno stječu sadržaji religioznog i čisto moralno-filozofskog ćudorednog poimanja i skupa se slijevaju literarni produkti, ne može se uvijek lako dokazati, da li se neka stvar uzima sa pogleda objave; značenje se tu razabire po bližnjem odnošaju i smislu.

Pisac je najprije dao kratki pregled stoičke nauke u okviru čitave helenističko-rimske filozofije, da omogućiti lakše razumijevanje njezinog sistema i djelovanje istoga na kršćansku literaturu. Zatim je prikazao općenito stanovište crkvenih Otaca prema filozofiji. Kod toga je u kratkim potezima iznosio dodirne strane patrističke literature i antičke mudrosti uopće. Na toj bazi je onda tačno osvijetlio utjecaj specijalnih stoičkih nauka, od kojih je izabrao slijedeće, da svaku napose opširno obradi u posebnom poglavlju: 1. Nauka o naravskom pravu; 2. Maksima o življenju prema naravi; 3. Nauka o savjesti; 4. O dužnosti; 5. O afektima i idealu apatije; 6. Ideal mudraca; 7. Nauka o etičkim dobrima i o kreposti; 8. Shema četiriju kardinalnih kreposti; 9. Nauka o sedam glavnih grijeha; 10. Seksualna etika; 11. Diatribe; 12. Nadodao je još jedno poglavlje o kršćanskim parafrazama stoičkih spisa, i onda konačni zaključak djela, koje se još na kraju popunjava sa opsežnim registrom osoba i stvari, koji omogućuje brzu i laku orijentaciju.

Uzorna je obradba ovih napomenutih posebnih problema. Mnoga zanimiva pitanja, predočena su velikom bistrinom i preciznošću.

Pisac ovog moralno-historičkog djela uz svu svoju opsežnu literarnu djelatnost istodobno je docenat i agilni duhovnik akademske omladine. Sa mnogo požrtvornosti i žara vodi katoličke študentske organizacije, kojih ima na univerzi znatan broj. Djelo takovog uspješnog praktičnog trudbenika i radi toga posebice preporučam.

N. Milićević.

Professeurs Notre Dame de France: La Palestine. Guide historique et pratique avec cartes et plans nouveaux. 5. édit., Paris, Bonne Presse, 1933, str. XLI + 814.

Vodiči su općenito na zlu glasu. Spominjem samo dva razloga: većinom su pisani radi unosnosti t. j. zarade. Drugi je razlog, što pisci ili izdavači, varaju svijet tvrdeći, da sve opisuju iz iskustva, a većinom je to puko prepisivanje iz starijih knjiga i putopisa, koji su se i opet u mnogo slučajeva obazirali samo na tuđe opise. Tako se opisivanje nekih neistinitih stvari i neke pogreške opetuju kod više vodiča i u više izdanja.

U Vodiču Palestine od navedenih profesora nije tako. Pisci su svi do jednog proputovali uzduž i popreko Orijent (bliži, semitski orijent). Poznati su i priznati od svih kao osobiti poznavaoци onih krajeva kao palestinolozi među prvima. Asumpcionisti OO. Gerner-Durand, Quénard, Dresaire, Marchet poznati su i po svojim drugim radovima, koji raspravljaju o Istoku. Svoje znanje i poznavanje Palestine postavljaju sada u ovo svoje najnovije djelo.

U historijskom su opisivanju odmjereni. Nije im cilj, da dobiju što više na opsegu. Pišu sa svrhom, da ih čitaoci shvate, pa da u današnjim hodočasnicima probude osjećaje kršćanske biblijske prošlosti. Prikazivanje im je zorno, živo i slikovito. Čitaocu se pred očima nižu novi običaji Palestine, različiti od onih u doba Gospodinovo: novi zakoni, rezultati najnovijih iskopina i što je vrlo važno daju upute (na punih 20 stranica) o ekskurzijama u Transjordaniju. To je tim važnije i za hodočasnike i znatiželjne turiste, kao i za posjetnike radi nauke, jer ni danas nije zaštićen onaj kraj; zadnjih par godina pače još manje nego prije.

Utvrđeno je i dokazano, da se pretorij nalazio nedaleko hrama, u tvrđavi Antonija (str. 128—129), o čemu je prošle godine napisao specijalnu studiju dominikanac P. H. Vincent u svom klasičnom djelu: »Jerusalem, couvent de l'Ecce Homo«. Pa i članak »Lithostratos« u Revue Biblique XLII (1933) 83—113.

Dr. Nikola Žuvić.

Dr. Franz M. Willam: Das Leben Jesu im Lande und Volke Israel. Freiburg im B., 3. izd. 1934, str. XII + 529.

Willam je vrlo uvaženi pisac u Austriji. Radi lijepog stila i dramatičnog pripovijedanja zamolili su ga prijatelji, da napiše život Isusov. God. 1929. putuje u Palestinu a god. 1933. izlazi knjiga pod gornjim naslovom. Odmali je bila razgrabljena, pa je tiskano drugo i treće izdanje (14.000 do 20.000). Priređuju se prijevodi na holandskom, francuskom, engleskom, talijanskom, španjolskom, poljskom, japanskom, kineskom i mađarskom jeziku. Bečki kardinal Innitzer u ovogodišnjoj korizmenoj poslanici preporuča Willamovu knjigu kao obiteljsko štivo i veli, da će to postati pučkom knjigom.

Knjiga je ukrašena s 33 fotografske snimke posred teksta. U dodatku je karta Palestine. U prikazivanju slijedi hronološki sinopsu evanđelja. Nema nota, niti ikakva naučnog aparata. Na početku pojedinog poglavlja donosi u masno-tisku evanđeoski tekst, zatim štampani tumač. Da bude slobodniji i jasniji u tumačenju umetnuo je između biblijskih perikopa posebna poglavlja iz arheologije, geografije i kulturne historije Palestine. Potpuno odgovara naslovu »im Lande« opisujući pejzaže, gradove, klimu, floru i faunu; »im Volke Israel«, povjesno stanje i odnose ljudi, stranaka između sebe i prema Mesiji, pa običaje u Kristovo doba i danas.